

Zelenka, Miloš

Srovnávací literární věda ve 20. století : (mezinárodní konference o Antonu Ocvirkovi)

Slavica litteraria. 2008, vol. 11, iss. 1, pp. 158-160

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103364>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZAJÍMAVÁ MEZIOBOROVÁ KONFERENCE

V polském městě Bielsko-Biala nedaleko polsko-moravskoslezských hranic se v listopadu 2007 uskutečnila zajímavá dvoudenní mezioborová konference s názvem *Dialog. Spotkanie z Innym*. Uspořádaly ji místní Instytut Teologiczny im. Św. Jana Kantego a Akademia Techniczno-Humanistyczna (její Katedra polonistiky). Akci zahájili rektor ATH Marek Trombski, sídelní biskup Tadeusz Rakoczy a vedoucí Katedry polonistiky ATH Anna Węgrzyniaková. Reflexe na zvolené téma přednesli literární vědci, filozofové, psychologové, teologové a další odborníci z polských pracovišť (Kraków, Katowice, Cieszyn, Zielona Góra, Oświęcim a Bielsko-Biala) a z České republiky.

Obecně o dialogu hovořili v úvodu konferencí P. J. Wal (*Dialog interpersonalnym spotkaniem w horyzoncie prawdy i dobra*) a G. Śnieżyński (*Dialog edukacyjny*). Filozofické aspekty tématu z různých úhlů nahlíželi např. P. L. Lysiń (*Rozum i to co inne. Dialog, czy seria monologów?*), M. Rembierz (*Dialog jako kategoria metafizyczna*) nebo M. Deselaers (*Porównanie nazistowskiej i chrześcijańskiej wizji Drugiego Człowieka*), teologické mj. A. Seulová (*Jan Paweł II jako nauczyciel*

dialogu z Bogiem), J. Szarlejová (*Proroków dialog z Najwyższym*), psychologické K. Wojtasiková (*Zrozumieć osobę z depresją*).

Z proponovaných literárněvědných referátů byly zajímavé třeba „*Pogrzebani na dnie światła*“. *Cienne dialogi Haliny Poświatowskiej* J. Piotrowiaka, *Karola Wojtyły spotkanie ze śmiercią – spotkanie z Innym. (O poemacie „Rozważanie o śmierci“)* M. Bernackého, *Nieodgadniony urok Innego – postać trickfera w powieści „Weiser Dawidek“* Pawła Huelle B. Tomalakové, *Gry z totalitaryzmem Innego „skromnego pracownika piękna“ („Dolina Radości“ S. Chwina)* R. Joachymekové, „*Czy moje dziedzictwo jest pstrym ptakiem, nad którym krążą ptaki drapieżne?*“ *O Innym Jerzego Kosińskiego* R. Mołdysze ad.

Jiné pohledy obsahovaly referáty *Wincenty Balys – nieznaný przyjaciel Karola Wojtyły* M. Burghardtové, *Waga dymu. O Gdańsku w filmie „Dym“* I. Gielaty, *Spotkanie i twarz Innego. Wybrane przedmystyczne dramaty J. Słowackiego w perspektywie filozofii* ks. J. Tischnera L. Romaniszyn-Ziomkové či *Cybermensch. Netczłowiek. Byt cyberprzeźrzeni. Czy możliwy jest z nim dialog?* P. S. Zawady ad.

Ludvík Štěpán

SROVNÁVACÍ LITERÁRNÍ VĚDA VE 20. STOLETÍ (MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O ANTONU OCVIRKOVI)

Ve dnech 20.–21. září 2007 se konala v Lublani mezinárodní konference u příležitosti 100. výročí narození slovinského komparatisty a literárního teoretika Antona Ocvirka (1907–1980) pod názvem *Srovnávací literární věda v 20. století (Primerjalna književnost v 20. stoletju)*. Pořadatelé se staly slovinské akademické a univerzitní instituce (Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Slovensko društvo za primerjalno književnost), které vzorně připravily vědecké rokování literárních badatelů z deseti zemí (Česká republika, Čína, Francie, Holandsko, Chorvatsko, Maďarsko, Makedonie, Rumunsko, Slovinsko a Velké Británie), chyběl pouze pozvaný zástupce Itálie. Účastníci dopředu dostali vtištěný soubor abstraktů v angličtině a slovinštině *Primerjalna književnost v 20. stoletju. Simpozij ob 100-letnici rojstva Antona Ocvirka (Comparative Literature in the 20th Century. A Symposium Marking the 100th Anniversary of the Birth of Anton Ocvirk)*,

což umožnilo rozsáhle diskutovat k předneseným příspěvkům. Abstrakty jsou přístupné na internetu, na stránce Evropské sítě za študij primerjalne književnosti (REELC/ENCSSL)

Ocvirk patřil mezi přední evropské komparatisty slovanského původu v první polovině 20. století spolu s V. M. Žirmunským, F. Wollmanem, M. Bakošem, I. Hergešičem ad. Tyto komparatisty spojovalo úsilí o přesnější vymezení srovnávací literární vědy jako autonomní disciplíny s vazbami na literární historii a teorii: metodologicky završili přechod od starší pozitivistické školy směrem k formalismu, funkcionálnímu strukturalismu a fenomenologii a moderní duchovědě. Ocvirk po absolvování univerzity v Lublani pokračoval v letech 1931–1933 ve studiu u P. Hazarda na Collège de France, mj. poslouchal i přednášky F. Baldenspergera a slavného P. van Tieghema, který vydal v roce Ocvirkova příchodu do Paříže 1931 svou práci *La littérature comparée* (1931). K Tieghemově systematice, zejména k pojmu literatury „generální“ a „srovnané“, však

Ocvirk zaujal skeptické stanovisko, které nalezneme v jeho příručce *Teorija primerjalne literarne zgodovine* (1936). Podle slovinského badatele jádro literární komparatistiky představují spíše analytické studie z oblasti internacionální literární historie, která většinou zkoumá binární vztahy mezi dvěma literárními jevy. *Teorija primerjalne literarne zgodovine* spolu s Hergešičovou *Poredbena ili komparativna književnost* (1932) a Wollmanovým polemickým spisem *K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské* (1936) se zařadila k reprezentativním monografiím srovnávací literární vědy meziválečného období.

Referáty byly koncipovány do dvou tematických bloků: zaměřovaly se jednak na interpretaci Ocvirkova díla v evropském kontextu, detailně mapovaly jeho různorodé aktivity, jednak směřovaly k zamyšlení nad podstatou a metodami srovnávacích studií, nad perspektivami slovinské komparatistiky. Po slavnostním zahájení promluvil Janko Kos (Lublaň), který analyzoval myšlenkové kořeny Ocvirkovy komparativní metody čerpající z německé duchovnědy, ale i z Bergsona a také z formalismu a neopozitivismu. Právě metodologický pluralismus přispěl k překonání nacionální koncepce literárních dějin. France Bernik (Lublaň) připomněl kritické vydávání slovinských klasiků, o které se zasloužil právě Ocvirk, obdobně Majda Stanovnik (Lublaň) sledovala, jak se Ocvirkovy představy o srovnávací literatuře odrazily ve sbírce *Sto romanov* (1964–1976), kterou badatel redigoval a pro kterou vybral stěžejní texty slovinského a světového písemnictví. Tone Smolej (Lublaň) se zabýval Ocvirkovým vztahem k francouzské komparatistice a strukturálnímu jazykovědci L. Tesnièrevi. Zatímco Darko Dolinar (Lublaň) se zamyslel nad badatelským chápáním literárního díla jako autonomního duchovního organismu a estetické struktury, Miloš Zelenka (Praha – České Budějovice) komentoval ohlas Ocvirkova díla v českém kontextu, zejména u F. Wollmana a K. Krejčího, kteří na rozdíl od slovinského badatele aplikovali ve své literárněhistorické praxi van Tieghemův koncept generální literatury. Jola Škulj (Lublaň) zdůraznila význam Ocvirkovy příručky *Teorija primerjalne literarne zgodovine* pro rozvoj slovinské komparatistiky. Boris A. Novak (Lublaň) ocenil Ocvirkův přínos slovinské teorii verše, Janez Vrečko (Lublaň) vyzdvihl badatelovu interpretaci modernistického básníka Srečka Kosovela. Vlasta Pacheiner Klander (Lublaň) obrátila svou pozornost na Ocvirka jako vysokoškolského pedagoga, který přednášel v rámci předmětu světová literatura i orientální písemnictví.

Druhý tematický blok, na němž participovali převážně zahraniční účastníci, zahájil Jean Bessière

(Paříž), který se pokusil vymezit srovnávací literární vědu z pohledu binární opozice „universalism“ a „communitarism“, údajně vnášející do srovnávacích studií etický rozměr. Vladimír Bítí (Záhřeb) zhodnotil význam tzv. kulturních studií a předmětu evropská literatura v komparativní perspektivě, podobně Vaneša Matajca (Lublaň) upozornila na příklon komparatistiky od filologických východisek k areálovosti a kulturní historii. Marko Juvan (Lublaň) se věnoval ideologickým konotacím tradiční srovnávací literární vědy, které oscilovaly v širokém prostoru mezi kulturním nacionalismem a kosmopolitismem, pouze transkulturní přístup může zrušit hodnotové rozdíly mezi metropolí a periferií. Eugen Eoyang (Hongkong) informoval o dynamickém rozvoji srovnávacích studií na Východě, zejména o recepci textů S. Bassnetové. Peter Hajdu (Budapešť) zmapoval okolnosti vzniku maďarského komparativního časopisu *Neohelicon* založeného roku 1973. Ewald Koren (Lublaň) uvažoval na příkladu kolektivních dějin *A New History of French Literature* (1989) a *A New History of German Literature* (2004), zda je možné národní literární historii zpracovat komparativně, aniž by se vytratil smysl pro estetickou hodnotu jednotlivých textů. John Neubauer (Amsterdam) naznačil možnosti „ingresivních“ literárních dějin, které překračují narativní, oborové a lingvistické hranice směrem ke kulturní antropologii a geografii; jako příklad uvedl čtyřsvazkový projekt *History of the Literary Culture of East-Central Europe*, který sestavil společně s M. Cornis-Popem. Monica Spiridon (Bukurešť) ve svém vystoupení zachytila epistemologický obrat komparatistiky v Rumunsku, která přestává být uzavřenou univerzitní disciplínou a naopak se sblíží s vizuálním diskursem, s teorií filmu a digitálními médii. Sonja Stojmenska-Elzeser (Skopje) podrobně dokumentovala rozvoj srovnávacích studií v Makedonii, zejména na univerzitě sv. Cyrila a Metoda ve Skopji a v Makedonské akademii věd a umění. Galin Tihanov (Manchester) rozebral metodologické pokusy v 80. letech minulého století, které inovovaly tradiční literární historiografii, stejně jako E. Koren vyzdvihl průkopnický projekt D. Holliéra *A New History of French Literature*. Tomo Virk (Lublaň) rekonstruoval metodologické paradigma srovnávací literární vědy v 20. století a vliv globalizačních procesů na teorii světové literatury.

Konference, která na příkladu Ocvirkova komparativního díla, prolonovala možnosti a perspektivy současných srovnávacích studií, potvrdila novodobé vývojové trendy: snahu vyrovnat se s multikulturalitou světa a dosáhnout „nové univerzality“ jako specifického statusu pohybujícího se na horizontu rozma-

nitých kulturních řad a diskursů. Komparatistika, jak ji definuje francouzský badatel Yves Chevrel, se stává nejen dosud nevyužitou šancí pro literární historii a teorii, ale především „planetární humanisti-

kou“, dialogicko-modelovaným pohledem na realitu, který přispívá k vzájemnému dialogu a pochopení „jinakosti“ i sama sebe.

Miloš Zelenka

XI. BRNĚNSKÁ ČESKO-SLOVENSKÁ KONFERENCE *SLOVENSKO MIMO SLOVENSKO*

Po záštitou rektora Masarykovy univerzity prof. Petra Fialy a děkana její Filozofické fakulty prof. Josefa Kroba se 4. prosince 2007 konala na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity již XI. tradiční brněnská česko-slovenská vědecká konference. Konferenci pořádal Ústav slavistiky FF MU spolu s Literárním informačním centrem v Bratislavě, Českou asociací slavistů, Slavistickou společností Franka Wollmana, Středoevropským centrem slovanských studií a Komisí slovenské poetiky a stylistiky při Mezinárodním komitétu slavistů. Téma mohlo být poято z hlediska lingvistiky, literární vědy, kulturologie, kulturní historie, etnologie, folkloristiky, politologie aj., tedy Slovensko reflektované za zahraničí, zahraniční slovakistika, Slováci v zahraničí, slovenské národnostní menšiny v zahraničí a jejich duchovní produkty, slovenština v zahraničí jako jazyk slovenské diaspory i jako objekt zkoumání, tedy literární komparatistika, porovnávací lingvistiky, „emigrantologie“ (L. Suchanek) – to vše bylo nebo mohlo být středem pozornosti. V samém centru však přesto byly především česko-slovenské vztahy.

Konference se zúčastnili slavisté ze Slovenska, České republiky, Maďarska, Polska a Itálie. Spolu s ředitelem Literárního informačního centra v Bratislavě Alexandrem Halvoníkem přijeli i prof. František Štrauss a známý spisovatel Peter Jaroš. Po úvodních slovech vedoucího Ústavu slavistiky konferenci z pověření rektora slavnostně zahájila prorektorka MU prof. Ivana Černá. K tvorbě Petra Jaroše pak promluvil Alexander Halvoník. Peter Jaroš se ve svém vystoupení, které pak pokračovalo krátkou besedou, vyznal ze svého vztahu k českému prostředí, mluvil o svých cestách do Prahy a do Brna a odpověděl na četné otázky, jež se týkaly charakteru jeho díla, včetně proslulé Tisícročné včely. Sérii referátů pak zahájil Andrej Červeňák (Nitra) pojednáním *Slovenský naturizmus v ruskej optike*; italský slavista Sergio Bonazza (Verona) uvedl zajímavý, dosud nezveřejněný dopis Jana Kollára z římských archivů, Marta Kerulová (Nitra) mluvila o alteritě

jako komunikaci a identifikaci, Natália Muránska o ruských podobách současné slovenské poezie, historikové Josef Blüml a Bohumil Jiroušek (České Budějovice) o pojetí slovenských dějin a kulturní historička Dagmar Blümllová o Slovensku z českého pohledu let 1891–1914.

Příjemným osvěžením byla prezentace knihy, kterou spoluprvyvala i Slavistická společnost Franka Wollmana se sídlem v Brně, *Slavista Frank Wollman v kontexte literatury a folklóru*, již se ujaly editorky Hana Hložková, Viera Gašparíková a Anna Zelenková. O delší odpolední přestávce přijal některé účastníky konference děkan Filozofické fakulty prof. Josef Krob. V diskusi vyjádřili její slovenští účastníci vděčnost brněnskému slavistickému pracovišti a jeho představitelům za systematickou péči věnovanou česko-slovenským literárním a vědeckým vztahům a vyslovili naději na další podporu této činnosti ze strany vedení FF MU.

V dalším průběhu konferenčního jednání promluví Peter Káša (Piliscsaba) na téma *Slovenská história v maďarskom zrkadle (Súčasný obraz)*, Krisztián Benyovszky (Nitra) vystoupil s referátem *Slováci ako sluhovia pána temnôt*, Petr Kučera (Plzeň) si vybral problém *Ivan Krasko a R. M. Rilke – Dvě podoby středoevropského symbolismu*, Anna Zelenková (Praha) uvedla dosud neznámý román Š. Krčméryho, Angela Škovierová (Bratislava) hovořila o slovenských humanistech v Čechách a jejich vztahu k vlasti, Květuše Lepilová (Brno) prezentovala téma *Tvůrčí přínos architekta Vladimíra Karfíka (USA - Zlín - Bratislava - Brno)*, Zbyněk Holub (České Budějovice) pronesl referát *Názvy rostlin na jihu Čech v česko-slovenském (i v širším slovenském) kontextu*, Adam Kola (Toruň) mluvil o recepci Ďurišinyovy koncepce meziliterárnosti v Polsku, Viera Žemberová (Prešov) analyzovala literárněvědný výzkum slovenské literatury mimo Slovensko a autor těchto řádků zase problematiku Slováků v Rusku jako reflexní plochy rozporných česko-slovenských vztahů.

Ivo Pospíšil